

ZACÁTEK

4. Co uděláte, když najdete na ulici zalepenou obálku s adresou a nalepenou známkou?

2 body:

- Obecné pojetí: pochopení, že dopis má být ihned odeslán
  - pošlu ho
  - hodím ho do (poštovní) schránky
  - donesu ho na poštu
  - dám ho pošťákovi

1 bod:

- Obecné pojetí: rozpoznání, že dopis patří někomu jinému, ale klient má nedostatečnou představu o tom, co s dopisem udělat
  - zkusím najít majitele
  - doručím ho (D)
  - dám ho policii
  - pošlu ho zpátky odesílateli

0 bodů:

- Obecné pojetí: klient nemá žádnou představu, co s dopisem udělat, nebo nemá představu o tom, že dopis je vlastnictvím někoho jiného
  - nechám ho ležet
  - otevřu ho

*5. Řekněte mi několik důvodů, proč mnohá jídla musíme vařit.

- Obecné pojetí: chuť
  - zlepší se jeho chuť
  - chutná lépe
  - jsou potom chutnější
  - vaření dá vyniknout chuti
  - stávají se lákavější
- Obecné pojetí: trávení
  - jídla se stávají snadněji stravitelnými
  - některá jídla nejsou za syrova požitelná
- Obecné pojetí: zdraví
  - předchází se tak nemocem
  - ničí se bacily
  - není zdravé jíst některá jídla neuvařená
  - mohli bychom se otrávit
  - vaření zabíjí bakterie
  - z neuvařeného jídla můžeme onemocnět

- Obecné pojetí: struktura
  - zlepšuje se struktura jídla
  - vařením maso (zelenina) změkne
  - lépe se žvýká
  - je měkčí, aby změklo
  - syrové maso nelze žvýkat

- Obecné pojetí: kulturní zvyklost
  - abychom se přizpůsobili zvyklosti

2 body:

odpověď obsahující alespoň dva ze čtyř obecných důvodů

1 bod:

odpověď obsahující alespoň jeden ze čtyř obecných důvodů

0 bodů:

- Obecné pojetí: jídlo se vaří z nějakého triviálního nebo nepodstatného důvodu
  - kvůli výživě (D)
  - můžete jíst teplé jídlo
  - většina lidí má ráda jídlo vařené
  - nelze míchat věci dohromady
  - protože je syrové; nemůžeme ho jíst syrové (D)
  - je to tak podle receptů

*6. Řekněte mi několik důvodů, proč některé vězně propustí předčasně na podmínku.

- Obecné pojetí: dobré chování
  - způsob, jak odměnit vězně za dobré chování
- Obecné pojetí: příležitost pro vězně, aby se mohli polepšit
  - dává jedincům další šanci ve společnosti
  - dává vězňům šanci, aby se polepšili
- Obecné pojetí: nedostatečná kapacita ve věznicích
  - věznice jsou přeplněné
  - propuštěním se uvolní místo pro jiné vězně
  - stát ušetří peníze
- Obecné pojetí: převýchova
  - větší šance k převýchově (zvláště mladších vězňů) mimo nevhodné prostředí věznice
- Obecné pojetí: osobní důvody
  - z důvodu špatného zdravotního stavu
  - kvůli těžké rodinné situaci

Obecné pojetí: amnestie
- prezident udělí milost

2 body:

odpověď obsahující alespoň dva ze šesti uvedených obecných důvodů

1 bod:

odpověď obsahující jeden z obecných důvodů

0 bodů:

- Obecné pojetí: triviální nebo nepodstatný důvod
  - aby byly věznice prázdné
  - aby byli dříve propuštěni (D)
  - aby lidé nebyli ve věznicích
  - zločinci by neměli být předčasně propouštěni

*7. Řekněte mi nějaké důvody, proč je v této zemi zákonem zakázáno zaměstnávat děti.

- Obecné pojetí: zdraví dětí
  - ochrana zdraví dětí
  - některé práce jsou pro děti příliš nebezpečné nebo vyčerpávající
  - děti nemohou fyzicky zvládnout stejnou práci jako dospělí
  - ochrana dětí před úrazy a zraněními v práci
  - psychický a fyzický vývoj dětí by byl narušen
- Obecné pojetí: vzdělání
  - děti musí chodit do školy
  - práce by neměla bránit vzdělávání
  - aby mohly chodit do školy a mít lepší život
- Obecné pojetí: vykořisťování dětí
  - zabránění vykořisťování dětí
  - aby děti nebyly zneužívány
  - někteří zaměstnavatelé by mohli na dětech vydělávat
  - děti by mohly být přetěžovány
  - děti by mohly být málo placeny
  - ochrana před neetickými zaměstnavateli
  - zabránit zaměstnavatelům porušovat občanská práva dětí
- Obecné pojetí: stabilita trhu práce dospělých
  - aby měli práci dospělí
  - aby děti nezaplavily trh práce
  - zaměstnávání dětí by mohlo mít vliv na snížení platů dospělých

body:

odpověď obsahující alespoň dva ze čtyř uvedených obecných důvodů

1 bod:

odpověď obsahující jeden ze čtyř uvedených obecných důvodů

0 bodů:

• Obecné pojetí: nejasná myšlenka o ochraně nebo nevysvětlení, proč je práce dětí nepřijatelná

- ochrana dětí (D)
- dětem to škodí (D)
- laciná práce (D)
- mohly by se přestat vyvíjet (D)
- děti se o sebe nemohou samy starat; zabránit nepoctivosti (D)
- ochránit děti před tím, aby pracovaly příliš malé
- je to zákon (D)
- aby měli práci ti, kteří ji potřebují
- děti si mají hrát, užít si dětství (D)

8. Proč mají lidé platit daně?

2 body:

- Obecné pojetí: rozpoznání, že daně finančně podporují stát
  - finanční podpora (vlády, města, obce, státu)
  - udržování (podpora) státu; umožňují fungování státu
  - finanční podpora státních institucí
  - podpora státního rozpočtu; státní rozpočet může hradit své výdaje
  - placení služeb, které nemůžeme vykonávat jako jednotlivci

1 bod:

- Obecné pojetí: specifická zmínka o dvou nebo více institucích podporovaných státem nebo vágní odkaz na podporování státu

- pomáhá to vládě zlepšovat společnost
- platí se z toho policie, silnice atd.
- pak máme dobré služby, jako jsou školy a silnice
- podpora konkrétně uvedených institucí (D), škol a věznic
- vše, o co se stará vláda, jako jsou silnice a zásobování vody; podpora chodu země (D)

0 bodů:

- Obecné pojetí: odkaz na jednu konkrétní instituci, organizaci nebo zaměstnání bez uvedení, že daně jsou využívány pro celou státní strukturu

- je nelegální je neplatit (D)
- zlepšují ekonomiku státu (D) vládě mohou dojít peníze (D)
- pro sociálně slabé (D)
- je to zákon (D)
- pro nezaměstnané
- aby jiní lidé mohli vydělat více peněz
- nutí nás k tomu
- ochrana před zločinci

9 Kdybyste ve dne zabloudil(a) v lese, jak byste našel (našla) cestu ven?

2 body:

- **Obecné pojetí:** jakýkoliv výklad využití přírodních jevů, které pomáhají nalézt cestu ven, nebo systematický přístup k problému
  - pokusím se pokračovat v cestě jedním směrem za pomoci slunce, potoka atp.
  - budu se orientovat – určím směr – podle slunce atp.
  - najdu cestu (potok) a půjdu po ní, abych nechodil(a) pořád dokola
  - použiji hodinky jako kompas (s vysvětlením)

1 bod:

- **Obecné pojetí:** zmínka o použití náhodných prostředků pro nalezení cesty ven nebo odpověď obsahující využití přírodního jevu bez vysvětlení
  - podle slunce (D) – vychází na východě a zapadá na západě;
  - podle slunce; budu sledovat slunce (D)
  - podle lišejníků (D); podle potoka, cesty (D)
  - vylezu na vrcholek nejvyššího stromu a pokusím se najít nějaké známé místo
  - držet se cesty (D)
  - snažil(a) bych se najít turistickou značku (D)
  - sledovat své stopy a označit si cestu, abych věděl(a), že už jsem tam byl(a)

0 bodů:

- **Obecné pojetí:** použití nespolehlivých nebo nesmyslných jevů nebo spoléhání na druhé lidi
  - jít na nějaký kopec (D)
  - zůstat na místě; křičet; počkat na lesníka; jít dál
  - pokusit se najít cestu, po níž jsem přišel(a) (D)
  - uvede-li klient, že k orientaci použije GPS (navigační systém) nebo mobilní telefon, zeptáme se jej, jak by situaci řešil bez pomoci této techniky

*10. Uveďte nějaké důvody, proč je důležité studovat historii.

- **Obecné pojetí:** rozpoznání možnosti učit se z minulosti a tím ovlivňovat přítomnost nebo budoucnost
  - učíme se z chyb v minulosti; abychom se poučili z minulých chyb; aby se neopakovaly minulé chyby
  - abychom se učili z minulých úspěchů
  - z minulosti se lze naučit, jak se lépe chovat v budoucnosti
  - abychom neobjevovali, co už bylo objeveno
- **Obecné pojetí:** rozpoznání důležitosti tradic národa
  - dává smysl lidským tradicím
  - můžeme lépe pochopit (kdo to byli, co si mysleli a dělali) lidé dříve
  - abychom věděli, odkud pocházíme; abychom věděli, jak jsme se vyvíjeli v čase; abychom znali svůj původ (kořeny)
- **Obecné pojetí:** rozvíjení znalostí
  - rozvíjení znalostí občanů (hodnota poznání)
  - pokud se někdo chce podílet na důležitém rozhodování o svém národu, měl by znát to, co se stalo v minulosti

2 body:

odpověď obsahující dva ze tří uvedených obecných důvodů

1 bod:

odpověď obsahující jeden ze tří uvedených obecných důvodů

0 bodů:

- Obecné pojetí: vágní nebo nepodstatný důvod
  - abychom historii znali (D)
  - abychom znali historii své země (D); (uvedení konkrétní historické události)
  - je dobré znát svou minulost (D)
  - protože se historie opakuje (D)
  - abychom ji předali druhým (dětem, vnoučatům)
  - zdokonaluje nás to (D)

11. Proč lidé, kteří se narodili hluchí, bývají také němí?

2 body:

- Obecné pojetí: rozpoznání skutečnosti, že slyšení řeči druhých lidí je přirozeným předpokladem rozvoje řeči
  - musíme nejdříve slyšet, abychom mohli napodobovat zvuky
  - lidé se učí mluvit napodobováním toho, co slyší
  - nemají vzor, jak mluvit; neslyšeli mluvit druhé lidi a tak se nenaučili, jak mají mluvit
  - můžete se naučit mluvit posloucháním druhých
  - neslyší zvuky, aby věděli, jak je tvořit

1 bod:

- Obecné pojetí: rozpoznání, že slyšení a mluvení je nějak propojeno, ale klient neví, jakým způsobem
  - nemohou slyšet, jak se tvoří zvuky (D)
  - protože neslyší, co se říká (D)
  - nemohou slyšet, co sami říkají (D)
  - nevědí, že mohou dělat zvuky
  - neslyší, takže nemluví; nemluví, protože neslyší (D)
  - nevědí, jak zacházet se svými hlasivkami
  - nemají zpětnou vazbu (D)

0 bodů:

- Obecné pojetí: nerozpoznání vzájemné souvislosti slyšení druhých a učení se řeči
  - neumějí přeměnit zvuky do slov (D)
  - nemohou slyšet (D)
  - nemohou rozumět; je pro ně těžší se to naučit; je to tím, že mají porušené nervy
  - s tím se již lidé rodí; nemají správně vyvinuté hrdlo; nemohou komunikovat (D)

12. Proč je pozemek ve městě dražší než na vesnici?

2 body:

- Obecné pojetí: jasné poukázání na princip poptávky a nabídky, zmínka o omezené nabídce spojené s uvedením větší poptávky nebo zmínka o poptávce spojené s omezenou nabídkou

- zákon nabídky a poptávky
- protože tam je jich méně a více lidí má o ně zájem
- jsou více využívané, lidé mají o lokalitu větší zájem
- ve městě není dost pozemků pro ty, co je chtějí
- více lidí je chce využívat, a proto je jejich cena vyšší

1 bod:

- Obecné pojetí: odkaz pouze na nabídku nebo pouze na poptávku; zmínka o více než jedné výhodě pozemku ve městě (např. divadla, obchody, doprava, podniky, zdravotnická zařízení)

- ve městě je méně pozemků (D)
- vyšší poptávka (D)
- více poptávek po pozemku ve městě; je těžší získat pozemek ve městě (D)
- je tam pohodlí (zmínka o nějaké výhodě města)
- ve městě je více lidí (D)
- přístupnější po silnicích, snadno dosažitelné
- více výhod (D)
- více žádané (D)
- více obchodních příležitostí; je tam policie, hasiči a lepší doprava
- ve městě lidé více vydělávají, mají vyšší kupní sílu

0 bodů:

- Obecné pojetí: malé nebo žádné pochopení ekonomických souvislostí

- má větší hodnotu (D)
- ve městě je více věcí (D)
- skoro nikdo nechce bydlet na vesnici (D)
- na pozemku ve městě mohou být postaveny továrny (D)
- budovy ve městě jsou větší a jsou dražší (D)
- ve městě je více pracovních příležitostí

13. Proč musí lidé určitých profesí žádat o úřední povolení, aby mohli nabízet své služby veřejnosti?

2 body:

- Obecné pojetí: ochrana veřejnosti a potřeba zaručit kvalifikaci odborníků

- aby lidé mohli důvěřovat (spolehnout se) na dané služby
- ochrana před neobdobností
- aby nepracovali „šarlatáni“, ale kvalifikovaní lidé
- udržení vysoké etické úrovně v dané odborné oblasti
- musí být schopni prokázat svou kvalifikaci pro dané služby
- ochrana spotřebitelů, zákazníků, ochrana zdraví, majetku

1 bod:

- **Obecné pojetí:** ochrana veřejnosti bez uvedení potřeby zaručit kvalifikaci odborníků; rozpoznání důležitosti kvalifikace odborníků bez uvedení ohrožení, resp. bezpečnosti společnosti
  - aby nedocházelo k podvodům
  - aby z lidí neměli neoprávněný prospěch
  - regulace toho, co dělají
  - musí být schopni prokázat svou kvalifikaci pro dané služby
  - kontrola kvality služeb
  - abychom věděli, co dělají a aby nikomu neublížili

0 bodů:

- **Obecné pojetí:** nejasný nebo okrajový důvod, proč je třeba udělovat licence na profesionální služby
  - aby nedocházelo k podvodům (D)
  - lidské životy jsou v sázce (D)
  - kontrola (D)
  - aby získali peníze
  - je to tak legální; praxe bez licence je protizákonná; protože je mnoho podvodníků (D)

14. Proč stát vyžaduje, aby lidé před sňatkem předložili na úřadě svoje osobní doklady?

2 body:

- **Obecné pojetí:** rozpoznání toho, že toto opatření slouží úředním záznamům nebo kontrole instituce manželství; rozpoznání toho, že manželství je smlouva, která je evidována na matrice
  - pro záznam o manželství
  - aby se vědělo, kdo je ženatý (vdaná); aby bylo možné manželství evidovat
  - kontrola manželského stavu
  - aby jedinci splňovali požadavky pro manželství (např. věk)

1 bod:

- **Obecné pojetí:** odpověď obsahuje potřebu veřejného záznamu; jeden dobře vysvětlený specifický důvod; dva nebo více nevysvětlené důvody
  - doklad o manželství (pro případ právních problémů) (D)
  - je to právní dokument; aby dokázali, že už není ženatý nebo ona vdaná
  - aby se zabránilo sňatkům mezi příbuznými
  - ujistit se, že žadatelé mají odpovídající věk
  - ujistit se, že nejsou oddáni ještě s někým jiným

0 bodů:

- **Obecné pojetí:** vágní nebo nepodstatný důvod
  - aby to bylo legální (D)
  - kvůli ochraně potomků (D)
  - k ochraně domova
  - kvůli možnosti prohlédnout si rodokmen
  - aby jim byl vystaven oddací list
  - aby měli čas si to rozmyslet
  - způsob jejich souhlasu se sňatkem

15. Proč je v demokracii důležitá svoboda tisku?

2 body:

- Obecné pojetí: rozpoznání úlohy tisku pro poskytování informací veřejnosti nezávisle na dohledu vlády
  - může kritizovat činnost vlády
  - aby vláda dávala občanům pravdivé informace
  - aby veřejnost byla informována o činnosti vlády
  - tisk je nestranný; nepředkládá nám jenom to, co chce vláda, abychom slyšeli
  - aby byli voliči informováni nezávisle na vládních oficiálních informacích
  - odhalení zneužití moci, například moci vlády
  - dovoluje lidem vyjádřit názor bez kontroly vlády
  - dovoluje lidem zpochybňovat autority

1 bod:

- Obecné pojetí: rozpoznání hodnoty tisku jako zdroje informací, ale je nejasně uvedena nezávislost na vládě
  - můžete získat informace k rozhodnutí o tom, koho volit
  - jinak by se nedalo tisku věřit (D)
  - známe pak (pravdu, druhou stranu věci)
  - umožňuje veřejnosti se dozvědět více
  - můžete slyšet více než jednu stranu případu (D)
  - můžeme dostat všechna fakta
  - jinak by informace byly cenzurovány (D)
  - veřejnost by nevěděla, co se děje
  - noviny nejsou cenzurovány (D)
  - odhalení zneužití moci (D)

0 bodů:

- Obecné pojetí: nerozpoznání tisku jako zdroje informací pro hodnocení vlády
  - víte, co se děje ve světě
  - máte informace (D)
  - každý má svobodu psát, co chce
  - svoboda slova
  - bez svobody projevu není žádná demokracie (D)
  - ochrana demokracie (D)
  - každý má právo na svůj vlastní názor, aby řekl(a), co si myslí, vyjádřit svůj názor
  - veřejnost má právo vědět

16. Uvedte nějaké důvody, proč by si obžalovaný zvolil být souzen více porotců složenou z lidí jemu rovných – jako je tomu například v USA?

- Obecné pojetí: spravedlivý soud
  - proto, aby soud byl spravedlivý
- Obecné pojetí: více názorů
  - aby případ soudil více než jeden člověk
  - aby byl získán více než jeden názor
  - větší objektivita než když posuzuje jen jeden člověk
- Obecné pojetí: hodnocení porotou
  - porotci by lépe mohli pochopit situaci obžalovaného
  - obžalovaný by mohl vzbudit soucit u poroty
  - porotci by se lépe mohli vžít do situace obžalovaného
- Obecné pojetí: snížení možnosti odsouzení, tvrdšího trestu
  - větší šance na vítězství
  - mírnější trest; možnost snížení trestu

2 body:

odpověď obsahující alespoň dva ze čtyř uvedených obecných důvodů

1 bod:

odpověď obsahující jeden ze čtyř obecných důvodů

0 bodů:

- Obecné pojetí: vágní nebo nepodstatné důvody
  - jediný soudce by nesoudil obžalovaného spravedlivě (D)
  - prokázání neviny
  - aby řekli svůj názor na případ
  - vyžaduje to zákon; znají ho

17. Řekněte mi, co znamená rčení „Jedna vlaštovka jaro nedělá“.

2 body:

- Obecné pojetí: abstraktní myšlenka, že zobecnění nemůže být založeno na jednom konkrétním případě
  - nelze zobecňovat z jediného případu
  - nelze předpovídat z jediné zkušenosti
  - neměly by se dělat ukvapené závěry
  - jen pro náznak něčeho, nelze předpokládat, co se stane
  - jedna událost nevytváří pravidlo
  - nemáme trvat na jednom aspektu něčeho
  - nelze posuzovat celek z jediné části

1 bod:

- **Obecné pojetí:** konkrétní událost nebo související, ale ne zcela odpovídající zobecnění nebo doslovná interpretace
  - na základě částečného úspěchu nelze očekávat celkový úspěch
  - pokud někdo jednou zvítězil, neznamená to, že zvítězí pokaždé
  - jedna chyba nezničí celý život
  - část netvoří celek (D)
  - jeden pták může přiletět hodně napřed před ostatními a jaro může být až za dlouho
  - jenom to, že jste viděli ptáka, neznamená, že přichází jaro; je to jenom začátek (D)

0 bodů:

- **Obecné pojetí:** nerozpoznání toho, že toto tvrzení je přísloví; zkreslení významu přísloví
  - když uděláš něco dobrého, nejsi nutně nejlepší
  - o jaru svědčí více věcí
  - hejno vlaštovek na jaře odletí
  - protože se houfují, není vidět jen jedna vlaštovka
  - jaro je příliš krátké; je to předzvěst jara a ne jaro samotné; jaro ještě nepřišlo
  - odpovědi s jiným příslovím (D)
  - něco (nevhodně uvedeného) nedělá jaro
  - co nejvíce využij svůj čas, který máš

18. Co znamená rčení „Prázdný sud se nejvíce ozývá“?

2 body:

- **Obecné pojetí:** abstraktní zobecnění zahrnující adekvátní a úplný výklad smyslu přísloví
  - prázdní lidé mívají sklon hodně mluvit
  - lidé, kteří mají něco v hlavě, se nemusí chvástat
  - ten, kdo hodně mluví, nemyslí do hloubky
  - kdo toho nejméně ví, rád na sebe upozorňuje
  - hloupí nejvíce mluví; hloupí mají ke všemu nejvíce připomínek

1 bod:

- **Obecné pojetí:** specifický příklad nebo příbuzná, avšak ne zcela adekvátní generalizace
  - nic v hlavě nemá
  - snaha překonávat před ostatními to, že je člověk omezený
  - hloupí se snaží svou hloupost zastřít

0 bodů:

- **Obecné pojetí:** chybí rozpoznání, že tvrzení je přísloví; specifický výklad, který klient vztahuje na sebe; neadekvátní výklad přísloví
  - ozvěna
  - to je pravda
  - kde nic není, hodně se tam vejde
  - je dutý
  - nevychovanost
  - lidé se pletou, do čeho nemají (D)
  - když nevím, co mám říci, raději mlčím (D)